

nus non sunt induti Iesum Christum dominum nostrū,
super cuius nouam uestem ueteres pannos induūt. Exu-
ti enim ueterem hominem, in nouitate uitæ manēdū est.

CA P V T XIII.

Infirmum autem in fide assumite, nō in dis-
ceptatione cogitationum.) Quoniam ex
Iudæis erant qui Romanos ad nomē Chri-
sti assumpserant admixta lege, sicut in pri-
mordio epistolæ memorauī, ideo quibus-
dam uidebatur prohiberam carnem edere
non debere. Aliquibus autem qui sine lege Christum se-
quebantur, uidebatur contra legem licere edere. Et per
hoc ipsum disceptationes erant inter eos, quas Aposto-
lus concordæ & saluti studens, diuina disputatione au-
fert, ostendens neq; edenti prodesse apud deum, neq; nō
edenti obesse: Infirmum esse dicit qui propterea quod Iu-
dæi prohibiti sunt, timet edere. Hunc ergo remitti iud-
icio suo, ne scandalum passus à charitate, quæ quasi ma-
ter est animarum, recedat cum mētis perturbatione, cū
Christiani pacifici debeāt esse & quieti. ¶ **Alius enim cre-
didit edere omnia.**) Hic fiducia lectionis non dubitat
omnia edenda, quæ data sunt humanis usibus. Legit e-
nim in Genesi, omnia bona ualde esse quæ creauit de-
us, ideo nihil reiiciendum, quia nec Enoch qui primus
deo placuit, neque Noë qui in diluuiō solus iustus inuen-
tus est, neque Abraam ille amicus dei, aut Isāac aut Ia-
cob iusti & dei amici inter quos & Loth fuit, aut cæteri
iusti ab his abstinuisse leguntur. ¶ **Is uero qui infir-
mus est olera manducet.**) Igitur quia hoc putat ut il-
le olera edat, ideo suadendum non est ut carnem e-
dat, ne cum scrupulo edat & uideatur peccare, quia
propositum suum non custodit. ¶ **Itaque qui edit,
non edentem non spernat,** & qui non edit edentem
non iudicet.) Quia uoluntatis est edere aut non e-
dere, ac per hoc quæstio hinc fieri non debet. Ad hoc

Gen. 1

K 4 enim

enim facta sunt omnia ut uoluntati subiaceant, quia domino humano subiecta sunt. ¶ Deus autem illum assumpsit.) Assumptus à deo est, qui ad gratiam uocatus est. ¶ Tu quis es qui iudicas alienum seruum, suo domino aut fiat aut cadit.) Manifestum est seruum non debere conferui uoluntatem iudicare, cui lex in hac parte tradita non est. Nam qua conscientia edat aut non edat, deus iudex est cuius seruus est. ¶ Stabit autem, potens est enim deus statuere illum.) Stabit, inquit, domino suo, propterea quia neque si edat reus crit, neque si non edat culpabilis, si tamen deuotione hoc agat, non euitans hanc uelut contrariam. ¶ Nam alius quidem iudicat diem inter diem.) Hoc est alicui placet interpositis edere. Nam sunt quidam qui quarta feria carnem non edendam statuunt, sunt qui sabbatis, sunt iterum qui à pascha usque ad pentecosten edant. ¶ Alius autem iudicat omnem diem.) Hic omnem diem iudicat, qui nunquam edet. ¶ Unusquisque in suo sensu abundet.) Hoc est unusquisque suo consilio remittatur. ¶ Qui sapit diem, domino sapit.) Verum est, quia qui semper abstinet se, deo placere se putat. ¶ Et qui edet, domino edet.) Domino edet, quia gratias agit creatori. ¶ Et qui non edet, domino non edet, & gratias agit deo.) Gratias agit, dum fatetur dei esse creaturam & bona creata, sed se dissimulat ab ea non condemnare.

Nemo enim nostrum sibi uiuit, & nemo sibi moritur.) Sibi uiueret aliquis, si non ageret sub lege. At qui freno legis moderatur, non sibi utique uiuit, sed deo qui legem dedit, ut secundum uoluntatem eius uiuatur. Et qui moritur simili modo deo moritur, quo iudice aut coronabitur aut condemnabitur. ¶ Siue enim uiuimus domino uiuimus, siue morimur, domino morimur.) Idem est sensus. ¶ Siue ergo uiuimus siue morimur domini sumus.) Verum est, omnes nos domini quasi seruos in conditione & redemptoris dominio, & unum quicumque pro merito suo tractari. ¶ In hoc enim Christus & uiuit & mortuus est & resurrexit, ut & mortuorum & uiuorum dominetur.) Per Christum dominum facta est

crea-

creatura, quæ per peccatum alienata est ab autore, facta captiua: quam deus pater ne opus eius periret, misso filio suo de cælis ad terras, docuit quid faciēdo manus pī ratarum effugeret. Propter quod & occidi se passus est ab inimicis, qui descendens ad inferos innocens erat occisus, ut reum faceret peccatum, ut quos tenebat apud inferos amitteret. Quoniam ergo uiuis ostendit uiam salutis ac se obtulit pro eis, mortuos uero liberauit de inferno, tam uiuorum quàm mortuorum dominatur: ex perditis enim iterum reformauit sibi illos in seruos. ¶ Tu autem quid iudicas fratrem tuum in non edendo, aut tu quare spernis fratrem tuum in edendo, omnes enim stabimus ante tribunal Christi.) Docet enim non oportere iudicare, hac re, quia non continetur in lege, propterea cum deum iudicem expectemus. ¶ Scriptum est em̄, Esai. 45
Uiuo ego dicit dominus, quia mihi flectetur omne genu & confitebitur omnis lingua deo.) Hoc in Esaiā scriptū est, quia omnis lingua confitebitur deo in fide Christi. Nam quia occisus resurrexit futurus iudex, recte ait: Uiuo ego dicit dominus, & non solum uiuo sed & iudicaturus sum, & inimici fatebuntur in me, & genu flectent cognoscentes me deum de deo. ¶ Itaq; unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo.) Quoniam, inquit, nos pro nobis inuicem reddituri sumus rationem, non nos in hac parte quæ supra scripta est alterutrū cōdemnemus. ¶ Non ergo amplius inuicem iudicemus.) Id est, scientes hoc, cessemus à discordia. ¶ Sed in hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum fratri uel scandalum.) In eo iudicandum monet quod profit, quod potest & auctoritate legis defendi. Nulli autem fratrum carnem edēti aut non edenti fiat scandalum.

SCIO & confido in domino, quia nihil commune sper ipsum.) Manifestum est, quia saluatoris beneficio omnia munda sunt, qui de subiugo legis erubens homines & iustificans, reddidit statum pristinū libertatis, ut digni sint uti tota creatura, sicut & ueteres sancti. Qui autem adhuc sub lege sunt, non licet illis uti

aut edere quæ prohibet lex, quia indulgentiam datam spernunt. Non enim secundum naturam suam, sed cum contra edictum eduntur immunda sunt. Denique in lege ait: Erunt immunda uobis. ¶ Ei planè qui existimat aliquid esse commune, illi commune est. Siue qui ex Iudæo Christianus est, siue gentilis fidelis putat esse aliquid tale uitandum, ipse est quem scriptura infirmum dicit. Dubitando enim est infirmus: apud istum immundum est quod putat non edendum: & quia non hoc superstitione facit sed timore, suo iudicio remittendum.

1. Cor. 6

Nam si propter escam frater tuus contristatur, iam non secundum charitatem ambulas. In alia epistola dicit: Esca uentri & uenter placis, hunc & hanc deus defruet. Quia non de esca aut placet quis deo aut displicet, ideo charitatem sectandam monet, qua nos deus liberare dignatus est. Sic enim ait: Deus autem propter charitatem nimiam misertus est nostri. Qui ergo huius beneficii memor est, hanc excolit nec illi aliquid anteponeat, sed prætermittit maxima, quæ scit promissionem non parare apud deum. ¶ Noli cibo tuo perdere illum, pro quo Christus mortuus est. Quantum ualeat salus fratris ex morte Christi cognoscitur. Itaque qui scit quantum confiet, confirmare illum debet, non scandalizare, ut ex re friuola faciat illi scrupulum, & incipiat hesitare an manducanda caro sit nec ne, qui forte simpliciter edebat, securus de conscientia sua. At uero cum adeunt controuersia incipit perturbatione in dei creaturam peccare, & erit in iniuriam creatoris quæ proficiet ad perditionem dubitantis. ¶ Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Hoc est, doctrina dominica cum sit bona & salutaris, non debet per rem friuolam blasphemari. Blasphematur autem cum dubitatur de dei creatura. Potest & sic intelligi bonum nostrum blasphemari, quia qui bona opera habet si in alia reprehendatur re minima, bonum illud suum obfuscet, & incipiet bonum eius blasphemari per malum eius, sicut scriptum est in Ezechiel. Iusticia iusti non proficiet si errauerit. Tale est, si quis decorus forte habeat in fronte

Eph. 2

si errauerit. Tale est, si quis decorus forte habeat in fronte

Eze. 31.

re aut nasum collisum unde deformatur species eius: Ideoq; illa monet sectanda, quæ bonis reliquis non tollant fauorem. ¶ Nō est enim regnum dei esca & potus.) Manifestum est, quia nemo per escam placet deo aut displicet. ¶ Sed iusticia & pax & gaudiū in spiritu sancto.) Hos in regnum dei dicit intrare, qui iusticiam sequuntur, sed Christianam habentes pacem quam dominus dedit dicens: Pacem autem meam do uobis, pacem relinquo uobis, ex quo oritur gaudium in spiritu sancto. Disceptatio autem non habet gaudium sed iram, ideo non illic respicit spiritus sanctus, quia gaudet in solis pacificis. Sicut enim ex nobis cōtristatur, sic & gaudet de nobis. ¶ Qui enim in hoc seruit Christo, placet deo, & probatus est hominibus.) Quoniam Christus nos redemit, ideo ait: Qui in hoc seruit Christo, quasi redēptori placet deo. Quare? Quia ipse misit Christum ut redimeret genus hominum, sicut ipse dominus ait: Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illum. Qui ergo placet deo probatus est hominibus. Quomodo? Accipit enim donum per quod appareat dignus deo. ¶ Itaque quæ pacis sunt sectemur, & quæ ædificationis sunt inuicem custodiamus.) Quoniam disceptatio discordiam parit, ideoque ut pacifici esse possimus, ab intentione edendi aut non edendi dissimulare nos docet. Ædificationis autem uiam sequi hortatur, ut cum pace ea conferamus, per quæ inuicem nos ædificemus, ab his quæ infructuosa sunt & magis contraria declinantes. Collatio enim potest prodesse. Est enim excitans mentem, si tamen uincendi studium contemnat, hoc est enim quod parit litem. ¶ Noli propter escam solueri opus dei.) Homo opus dei est, & iterum opus dei est dum reformatur per regenerationem: Et esca opus dei est, sed non homo propter escam, sed esca propter hominem. Multum enim distat: Ideo noli, inquit, hoc opus dei quod clarum est dissoluere propter quod humillimum est, hoc est, salutem fratris studere, non curam escæ agere ut fratrem contristes. Beneficium enim

Ioan. 14

Ioan. 3

¶ dei

dei irritum facit qui fratrem liberatum à peccato per disceptationem rursus prouocat ad peccadum, soluens in ipso opera Christi que gessit ut hominē à peccato liberaret. ¶ Omnia quidem munda sunt. Verum & manifestū est omnia munda esse. Quippe cū in Genesi legat, omnia que deus fecit esse bona ualde. ¶ Sed malum est homini qui per offensionem edit. Cum ergo per naturam omnia bona & munda sint, dubitantibus tamen fiunt immunda, & erit illi offendiculum qui cum dubitat, edit tamen immunda conscientia, quia quod sibi inutile putat facit, ideo nulli contradicendum est quid in hac re sequatur. ¶ Bonum est non edere carnem, & non bibere uinum. Cum de sola carne ageret, adiecit & potum: ut cōfoueat eos qui ab his abstinēt, per id quod licitum est & carnem edere & uinum bibere, ne contristarentur ab illis qui his utuntur, dedit eis respirādi solatium, ut & in uoluntate sua quiescerent, & disceptatio per quā discordia fit cessaret. Cum enim non latet bonum esse & carnē edere & uinum bibere, & econtra carnem non edere & non bibere uinum bonum esse, addiscunt, nemo litigat. Creatura enim data est ad usum uolentibus, non tamen necessitas est imposta aut uolenti aut nolēti. ¶ Neque enim in quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. Eadem dicit non debere fratri qui infirmum a-nimum sibi constituit ad edendum fieri quæstionem, ne perturbatus offendat nesciēs quid teneat. ¶ Tu fidem habes penes te metipsum, habe coram deo. Hoc est, tu quis es qui edes securus, quia creatura dei bona est, non opus est ut de altero iudices, quia plus est ut pacem habeas cū fratre. Hoc enim utile est apud deum. In esca enim utilitas carnis est, in pace uero & carnis & animæ, ac per hoc ab huiusmodi disceptatione cessandum est, ut unusquisque in proposito cordis sui maneat. ¶ Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Vnumquēque proprio iudicio censet condemnandum, qui quod dicit nō debere se facere facit, & hunc beatum qui nō aliud facit quā sibi utile probat. ¶ Qui autem discernit quid ediderit
damna-